

Horum audita fama, superintendens Albensis Reformatus, par anteversurus fulmen, relictis Basilica, et Gymnasio cum Scholaribus in Craconem pagum ad viduam Ladislai Teleki coniugem se subtravit. (Liber XI. pag. 500.)

Azután elmeséli a jámbor krónikás, hogy a gyulafehérvári bazilika, melyet most a katolikusok maguknak visszafoglaltak, még a kegyes Antonius Pius idejéből maradt fönn, tehát még a rómaiak építették bizonyára a római katolikusok számára. Azután az első magyar szent király javíttatta ki s 24 kanonokkal ellátott collegiumot állított melléje. 1556-ban vették el az eretnek fejedelmek alatt s azóta a reformatusoké. — Mely előadásban a hány állítás, éppen annyi a valótlanág.

Különben Kolinovics történetírói értékét legjobban saját maga mutatja be a legtalálóbbs megvilágításban. Commentariusaít bevégezve a „Finis“ után a sancta simplicitas e kegyesnek tetsző, de inkább együgyű óvását iktatja be:

„Quidquid hic contra Fidem Catholicam, statuta Superiorum, Bonos mores et Legitimam Potestatem dictum, factumque; id dictum, factumque ne esto“.

A budapesti egyetemi könyvtár eredeti kéziratából közli

KANYARÓ F.

CXLVIII.

Désfalvi nemesek egyházi adója.

Országos pestis és éhség elpusztítván Désfalva magyar lakosságának nagy részét, a pap és mester fizetése erősen megesökkent. Ezt látván a birtokos nemes urak, önként felajánlt évi segedelemmel sietnek az egyház szükségeinek fedezésére.

Mű az ide alább subscribált, Küküllővármegye Désfalvi unitaria ecclesiának nemesi rendből álló tagjai, adjuk emlékezetire mindenkinek, a kiknek illik, mostaniaknak és jövődöbelieknek ezen írásunk által, hogy midőn bonafide et conscientia consideráltuk volna, mely fogyatkozott állapotra jutott itt való kicsiny ecclesiának a közelebb eltölt esztendőkbén Istennek igaz ítéletéből édes hazánkon általment pestis miatt, meghalván közöttünk nemes és paraszt sze-

mélyekből álló tagjai, úgy a fonnyasztó éhség miatt elidegenedett paraszt lakosoknak is számok megkevesedvén, látnók, hogy az eddig köztünk observáltatott usus szerént nem elégségesek a megmaradott kevés számú közrendből álló hallgatók az ecclesiái mindenféle szükséges épületeknek csinálására és megtartására, hanem ha mű is in nobilitari statu constituti unanymi zelo concurrálunk azoknak végben vitelében.

Hasonlóképpen ponderálván azt is, hogy a pap béri is kiváltképpen mind a béradó emberek száma megapadásával, mind pedig a dézma quartájának, melylyel ennek előtte nagyobb részint a pap fizetése pótlodott, megesonkulásával, a nemesség colálván a határon levő dézmás földeknek nagyobb részét, annyira diminualodott, hogy tisztességesen a papunk nem subsistálhat az ecclesiái szolgálat mellett. Ezen defektusoknak orvoslására christiana pietate moti Istenünkhöz tartozó devotióinkból condescendáltunk az ide alább megírt punctumok szerint való constitutióinkra.

Elsőben, hogy minden ecclesiái szükséges épületek u. m. templom, harangláb, pap és mester házai és egyéb azokhoz kívántató épületek és kertek építésére és ujitással való megtartására és gondviselésére tartozunk mi is nemesekül a községgel concurrálni, úgy, hogy mikor vecturával kívántatik vecturával, mikor pedig a gyalogszeres kívántatik, aszerént küldjön kiki közülünk a diogra alkalmas embert.

Másodszor. Azt is tapasztalván, hogy ennek a megfogyatkozott szegény ecclesiának semmiféle fundusa, melyből valami reditása és proventusa lehetne, melyből csak mit is templom vagy egyéb épületre fordíthatna, ninesen, elfogyatkozván a szegénység is, a mely ennekelőtte az ecclesia földeit és szölleit colálta, annyira, hogy avagy csak egy hat ökrös magyar ember sem találtatik köztük, oláh lakosokkal telvén be a falunak jobb része, mely miatt már azoknak colálására is elégtelenek. Azért pro communi bono azoknak is elszántásában, vetésiben ígértünk assistentiákat, melyet közülünk kiki tartozzék praestálni.

Harmadszor. Hogy a papunk is becsületünkre subsistálhasson és jobb szívvel is szolgáljon, szükségesnek ítéltük fizetését ilyenformán jobbitani. Hogy valaki közülünk jobbágyos ember, capitatum adjon a papnak, ha istenes indulatjából többet nem akar adni, saltem három-három kalangya buzát, huszonöt kévéjével, mivel itt ezen földön ordinarie öreg és nem kis kalangyával szoktak élni; zabot egy öreg kalangyát, mustot két vedret. Az egyházi nemes ember pedig buzát két öreg kalangyát, zabot is egy öreg kalangyát, mustot egy vedret. A paraszt ember is, nem az eddig való rossz szokás szerént, hanem ennek utána huszonöt kévéjével adja, mind buzát, mind zabot, mustot is egy vedret. Ugy a mesternek is mind buzát, mind pedig zabot huszonöt kévéjével adják.

A ki kévéjében illendő buzát, zabot nem adhat, egy kalangya buzáért egy vékát, egy kalangya zabért két vékát tartozzék adni.

Ezt pedig úgy értve, hogy a kinek buzája, zabja terem, adja kalangyájában meg, különben adja vékájában, vagy pénzü, a mit a buza és zab ér.

A kinek hat veder mustja terem, adja meg az egy-egy vedret mind papnak, mesternek; a kinek pedig annyi nem terem, fizessen pénzt, ejteliért hat hat pénzt, mivel nem igazság, hogy az eddig való rossz szokás szerint egy veder mustért nyolecz pénzzel tudja ki valaki a papnak szemét, egy kalangya zabért hat pénzzel; úgy a mesternek is. Fát mind papnak, mind pedig mesternek capitatum adjon mind nemes s mind pedig paraszt ember egy egy szekérral. Annak felette esztendőnként a pap számára vettünk el két kis köből buzát a parochiához való földbe kétszeri szántásban, maga a pap adván a magot, melynek is elszántását, vetését mű nemes emberekül tartozzunk véghez vinni.

Negyedszer. Valóságos dolog, hogy más akármely religion való papok halottak felett különben nem predicálnak, hanem minden predicatioért egy-egy forintot tartoznak nekik adni. Itt pedig ajándékon kívánják akármely alávaló ember is aziránt való szolgálatot a paptól. Annak okáért a ki halottja felett predicáltatni akar, egy predicatioért tartozzék ötven pénzt fizetni; ha predicatiot nem akar tétetni, semmivel se tartozzék. Hogy pedig a dolgok jobb renddel mehessenek elé:

Ötödször. Ennekutána a nemes emberek közül is legyen egy szentegyházfia, az minden ecclesiai dolgokban mind építés s mind pedig egyéb oeconomia iránt egyetértsen a község részéről való egyházzfival és a mely napot valamelyféle dologra rendelnek, azelőtt való nap a nemes embereket is praemoneálják és hirdessék a dologra akár munkával, akár pedig gyalogszerben Arra pedig rávigyázzanak, hogy a mit hat vagy hét, legfeljebb tíz ember is véghez vihet, az eddigvaló rossz szokás szerint, arra ne hirdessenek egész ecclesiát, hogy némelyik csak ott heverjen és nézze, mint dolgozik más ember; vagy pedig egyszer csak megmutassa magát és aztán elébb álljon onnat és azután vagy későre menjen elő, vagy ugyan elő se menjen és így tökéletlenséggel másokat megesaljon; hanem osszák fel az embereket a dologra és ha egyszer egyik rendbeli kitölti, másszor más rendbelit rendeljenek, igazságosan rávigyázzván, hogy minden ember igazán kitöltse. A ki szót nem fogad, akár nemes, akár paraszt ember legyen és vakmerőképpen elmulasztja: hatalma legyen az egyházzfiaknak a vármegye constitutiója szerint egy forintig megbüntetni, excepto, hogyha kívül elmulasztatlan akadály a mulasztatná el, idején tegyen hirt, hogy rendelhessenek mást helyette, hogy a dologban fogatkozás ne essék. Más alkalmatossággal pedig töltse ki, a mit akkor elmulasztott, sub eadem poena. Az egyházzfiaknak is ne legyen egyiknek is a másik híre nélkül az ecclesiai bonumokhoz vagy pénzbeli költséghez hozzányulni, vagy abból költeni, annál inkább maga hasznára fordítani.

Hatodszor. Takarodás idején közönséges végezés nélkül szabad

ne legyen buzáját, gabonáját hordatni, kivált paraszt embernek, se oláh, se magyar embernek három forint birság alatt, hanem elsőbben hordják bé a papnak mind bérít s mind quartáját, ugy a mesternek is bérít, más ecclesiákban usuált jó rendtartás szerint. A ki ez ellen cselekednék, a birságon kívül a kárt is exigálják az egyházfiak az olyan vakmerő embereken, hasonlóképpen azokon, kik a pap és mester bérít meg nem akarnák adni, executióba vehessék.

Mely rendelkezésünknek és constitúciónknak megtartására mind magunkat, mind penig universaliter minden successorinkat obligáljuk és obstringáljuk ez írásunk által. Datum in possessione Désfalva die 12 mensis May. ao 1721.

Ls. <i>Simon Mihály</i> , mpr.	<i>Pataki Ferencz</i> , mpr.	Ls.
Ls. <i>Simon János</i> , mpr.	<i>Boncza Ferencz</i> , mpr.	Ls.
Ls. <i>Simon György</i> , mpr.	<i>Boncza György</i> , mpr.	Ls.
Ls. <i>Belényesi Péter</i> , mpr.	<i>Lörinczi Mihály</i> , mpr.	Ls.

Kivül rájegyezve (Simon Mihály kézírása): A Désfalvi Unitaria nobilitas között való transactio az ecclesiai dolgok iránt. Egyszerű másolatból M-Vásárhelyt, 1902. febr. 4.

Közli: KONCZ JÓZSEF.

CXLIX.

A székelykereszturi algymnasium orgonája.

A székelykereszturi ifjuság zenét óhajtván tanulni, 1844-ben szétküldte az ekklezsia pártfogásával az alább közölt gyűjtő levelet, melyben egy orgona megszerzésének fontosságát hangoztatván, adakozásra hívja fel a patronusokat.

Tekintetes Ur!

Mit a hajdani írók említnek, hogy egy Orpheus vagy Amphion lantja zengésére a kövek megindultak, vadak megszelidültek, folyamok megállottak, úgy tetszik, mese, de a mit jelent, nem példa nélküli korunkban is; — mivel a musikai hangszerek egy leg-hatosb eszköz lévén az emberi hajlamok szelidítésére, azoknak nem egy kösziv lágyultát, nem egy dühös Saul lecsillapultát, s nem egy duló árvizként megindult kebel bánat-enyhültét köszönhetni. A legtöbb musikai hangszert a legmiveltebb népeknél látjuk; s midőn még a köznép is temploma szent butorai közé egy hármoniát, hang-jával szivet emelő orgonát illeszteni törekszik, bizonyosan nem más az irány; hanem mint Jézus mondá, hogy: „Kövekből is szülessenek fiak Ábrahámnak.”

A Székel-Kereszturi Unitár. Gymnásiumbéli ifjuság, e tudományoknak és erényeknek szentelt tavaszkorú nép, nemcsak egyé-